

je za t. i. gančki majoš (majsko drevo), ki ga v Gančanih postavljajo že od leta 1919. Prvič so ga v zahvalo Mariji postavili štirje fantje, ki so se srečno vrnili iz prve svetovne vojne. Danes ga postavljajo tako fantje kot dekleta, ki v tekočem letu dopolnijo 18 let. Sledil je še ogled izdelave sodov. S sodarstvom se je začel ukvarjati dedek gospoda Alojza, ki smo ga našli tudi vpisanega v obrtno knjigo, po kateri smo brskali v Mariboru.

In tako so hitro minili trije dnevi. Zadnji dan tabora so dijakinje pomagale pri postavitvi razstave. Vse dokumente, fotografije in knjižice je bilo treba ustrezno označiti in smiselno uvrstiti na pano ali v vitrino. Na podlagi zbranega gradiva smo se odločili, da bomo po sklopih predstavili šolstvo, družinsko življenje, vojaštvo in delo – gospodarstvo ipd.

Na zaključku tabora nas je presenetil dr. Peter Pavel Klasinc, ki je pohvalil PAM, da še vedno organizira tovrstne tabore. Ob koncu smo se vsi strinjali, da bi bilo škoda opustiti tovrstne projekte, da se še vedno najdejo dijaki, ki jih tovrstno delo zanima, in da se je tabor v novi obliki »prijel«.

32. tabor tako ni več vprašljiv, vprašljivo je le, v katerem delu Prekmurja ga bomo izvedli, ker je idej kar nekaj ...

Gordana Šövegeš Lipovšek

Letna konferenca Društva madžarskih arhivistov – *Magyar Levéltárosok Egyesületének vándorgyűlése*

Lakitelek (Madžarska), 24.–26. julij 2023

35. konferenca Društva madžarskih arhivistov bi morala potekati v Budimpešti. Dva tedna pred konferenco je prišlo do spremembe tako kraja kot tudi datuma konference. Nov kraj konference je bilo naselje Lakitelek v županiji Bács Kiskun, 120 km južno od Budimpešte. Upravno je Lakitelek velika občina, ki ima skoraj 5.000 prebivalcev. Konferenca je potekala zunaj naselja, v kraju, ki uradno nosi naziv *Hungarikum Liget* (slovensko bi lahko to prevedli kot Madžarski gaj/log).

Hungarikum Liget je kraj, ki se razprostira na štiri hektarje veliki površini in zajema hotele, restavracije, kopališče, športne površine, vinsko klet, konferenčne dvorane, različne muzeje in tudi arhiv. Vse povezujejo madžarska kultura, ljudsko izročilo in simbolika. Vsepovsod, ob sprehajalnih poteh, v notranjih prostorih, na pohoštvu, opremljenosti, zgradbah, resnično na vsakem koraku so prisotni madžarski ljudski in umetnostni motivi.

Čeprav je konferenca potekala sredi julija, sredi dopustov, se je zbralo okrog 200 madžarskih arhivistov. Zanimivo je, da se konference vsako udeleži tudi veliko upokojenih arhivistov, tehnikov in drugih delavcev v arhivu (nekdanje tajnice in računovodkinje), ki tudi po odhodu iz arhiva ostanejo člani društva.

Ob že tradicionalnem nagovoru predsednika društva dr. Istvána Kenyereša sta navzoče pozdravila tudi Sándor Lezsák, ki je bil ustanovitelj fundacije Lakitelek že leta 1991 (na temelju tega je nastal kasneje tudi *Hungarikum Liget*), ter Máté Vincze, namestnik državnega sekretarja na Ministrstvu za kulturo in inovacije. Podelili so še sedem nagrad in priznanj Klára Dóka (podobnih našim Aškerčevim priznanjem in nagradi) ter nagrado Osváth Lajos, ki jo podeljujejo za posebne dosežke pri delu društva. Nagrado je letos dobil dolgoletni predsednik društva Árpád Tyekviska.

Prvo plenarno zasedanje je bilo v znamenju 300. obletnice uradne madžarske arhivistike. Leta 1723 je bil namreč sprejet zakon št. LXXIII, ki je natančno določal hrambo uradnih listin (dokumentov) zemljiških gospodov in županijskih sodišč. V okviru tega je bilo šest predavanj z naslednjimi naslovi:

Madžarski državni arhiv – pogled nazaj in pogled naprej, Županijski arhivi v viharju stoletij, Izzivi madžarske arhivistike v 21. stoletju, Trenutno stanje mestnih arhivov in njihova prihodnost, Nastanek in razvoj arhivov univerz, Cerkveni arhivi.

Drugi dan smo lahko udeleženci konference v dopoldanskem času prisostvovali referatom in okroglim mizam na šestih različnih sekcijah:

- Na mednarodni sekciji so predstavniki tujih arhivov predstavili razmere v arhivih v času epidemije koronavirusne bolezni covid-19, novosti, ki so jih uvedli takrat, in kako (če) je epidemija vplivala na nadaljnje delo v arhivih.
- Na sekciji za posredovanje virov so predstavili arhiv madžarske družine Károlyi; grofovska družina Károlyi je ena izmed najbogatejših in najstarejših grofovskih družin na Madžarskem že od 14. stoletja dalje. Posamezni člani družine so skozi stoletja zasedali zelo pomembne funkcije v madžarskem političnem, gospodarskem in kulturnem življenju; bili so veliki župani, generali, akademiki, politiki, ministri, ministrski predsedniki ... (teme referatov: *Vojaška in politična kariera grofa Antala Károlyija v luči korespondence z njegovim očetom, grofom Ferencem Károlyijem (1737–1758), Dopisovanje med člani družine Károlyi v 18. stoletju, Zgodovina družinskega arhiva Károlyi, Spletna stran raziskovalne družine Károlyi*).
- Na sekciji za gospodarstvo so se pogovarjali o aktualnih temah.
- Na sekciji za informatiko, ki je nosila naslov *Uporaba družabnih omrežij*, so predstavili različne prakse uporabe socialnih omrežij (teme referatov: *TikTok v Literarnem muzeju Petőfi, Facebook stran Arhivskega društva madžarskih visokih šol, Facebook komunikacija v Zgodovinskem arhivu nekdanje službe državne varnosti, Uporaba spletnih vmesnikov v komunikaciji Mestnega arhiva Budimpešte*).
- V okviru sekcije za materialno varstvo so predstavili tri referate (teme referatov: *Testiranje posameznih materialov za pomoč pri odločitvah za materialno varstvo, Restavratorsko-konservatorski laboratorij Arhiva Vojvodine, Materialno varovanje in situ*).
- Arhivsko-pedagoška sekcija je bila združena s sekcijo za izobraževanje in zgodovinsko znanost, na njej je bilo kar sedem referatov (teme referatov: *Peregrinatio Academica: Misli o novi knjigi Lászla Szögija, Od oddelka do visoke šole: rudarsko in gozdarsko izobraževanje v Sopronu 1948–1952, Ločitev medicinskih fakultet od znanstvenih univerz leta 1951, Predstojnik oddelka za univerze pri Ministrstvu za vero in izobraževanje, József Melly leta 1946, Spremembe pri visokem šolstvu za ekonomijo in trgovino v obdobju 1945–1948, Osamosvojitve veterinarskega izobraževanja leta 1952, Priprava zakona o akademijah 1985–1990*).

Popoldne sta bili na programu dve možnosti – športno udejstvovanje (ali navijanje) na nogometni tekmi med posameznimi arhivi ali ogled nekaterih razstav in stavb na območju *Hungarikum Ligeta*. Arhivisti, ki nam šport ne leži najbolje, smo se odločili za drugo možnost. Ogledali smo si Hišo biblij (Bibliaház), kjer je razstavljenih nekaj biblij. Izredno zanimiv je projekt, ki so se ga lotili lani. Vsak obiskovalec dobi namreč vizitko s stavkom iz biblije, ki ga mora prepisati v en zvezek. Želijo si, da bi na ta način prepisali celotno biblijo. Ogleda vredna je tudi ena od številnih razstav – *hungarikumi*. *Hungarikum* je skupni izraz, ki označuje neko posebnost, kakovost, edinstvenost, unikatnost Madžarov. To niso samo predmeti, ampak tudi šport, umetnost, naravne značilnosti, jedi in pijače ipd. Ta naziv na podlagi zakona dodeljuje posebna komisija. Danes je na seznamu 87 *hungarikumov*. *Hungarikum* je npr. Rubikova kocka, klobasa Pick, vino Bikova kri, kopališče Héviz, porcelan Zsolnay, 100-članski ciganski ansambel, nogometaš Ferenc Puskás, Doboš torta ... (naštela sem nekaj tistih, ki so znani tudi v Sloveniji).

Med ogledi je bil tudi arhiv *RETÖRKI – Rendszerváltás Történetét Kutató*

Intézet és Levéltár (Inštitut in arhiv za raziskovanje menjave režima/sistema). Ustanovljen je bil leta 2013 ter se ukvarja z odkrivanjem, obdelavo in hrambo gradiva o dogodkih izpred tridesetih let.

Na koncu smo imeli še voden ogled po najbolj impozantni stavbi, in sicer po Nacionalnem inštitutu za kulturo. Inštitut skrbi za ohranjanje in popularizacijo madžarske kulture, prirejajo različne rokodelske tečaje (lončarstvo, tkalstvo ipd.), sodelujejo tudi s podobnimi institucijami v zamejstvu, tam, kjer živi madžarska narodna manjšina. Arhitekta stavbe in notranja oblikovalka so v vsako podrobnost vpletli delček madžarske kulture. Inštitut velja za simbolično mesto madžarske kulture. »*Dobro je sem vstopiti. Dobro je tukaj postati za trenutek, in dobro premisliti, kdo sploh smo,*« je na otvoritvi stavbe zapisal Péter Fekete, takratni državni sekretar na Ministrstvu za človeške vire.

Na sporedu je ostal še zadnji, tretji dan konference, ko je bilo ponovno na vrsti plenarno zasedanje.

Referati so bili v znamenju 150. obletnice združitve Budima in Pešte v Budimpešto. Tematika šestih referatov je bila bolj ali manj zgodovina Budimpešte, medtem ko so bili predavatelji arhivisti iz Mestnega arhiva Budimpešte, kjer tudi hranijo največ tovrstnega gradiva. Naslovi predavanj so bili naslednji: *Sejmi v Budimu in Pešti od srednjega veka do 19. stoletja*, *Prisotnost vojske v Budimu in Pešti v prvi polovici 18. stoletja*, *Pešt in Buda na sredini 18. stoletja v luči dnevnika Therese Corzan*, *Obalna straža v Pešti 1870–1874*, *Gospodarstvo v Budimpešti od združitve do druge svetovne vojne*, *Ljudski nadzor nad prestolnico in njenimi okrožji med letoma 1958 in 1989*.

Nagovor predsednika društva dr. Kenyeresa je bil kratek, zahvalil se je vsem predavateljem, pokroviteljem in udeležencem. Naznanil je tudi lokacijo naslednje konference, ki bo prvič v zgodovini društvenih konferenc v tujini, in sicer v Vojvodini, v sodelovanju z Zgodovinskim arhivom Senta.

Gordana Šovegeš Lipovšek

16. mednarodni simpozij Erbe

Freiberg (Saška), Nemčija, 6.–9. september 2023

V nemškem rudarskem mestu Freiberg na Saškem je na tamkajšnji rudarski akademiji (Technische Universität, Bergakademie Freiberg) med 6. in 9. septembrom 2023 potekal 16. mednarodni simpozij Erbe. Kot prejšnji je tudi ta simpozij bil namenjen obravnavi strokovnih vprašanj, ki se nanašajo na področja naravne in kulturne dediščine s področja rudarstva in metalurgije. Dogajanje na simpoziju je bilo v osnovi razdeljeno na dva dela. Prvi del je zajemal predavanja prijavljenih referentov in diskusijo ob njihovih prispevkih, drugi del je bil namenjen strokovni ekskurziji na območje premogovnika Steintal in v tovarno porcelana Meißen. In prav prvemu delu simpozija je namenjeno pričujoče poročilo.

Simpozij se je začel z uradnimi pozdravnimi nagovori predsednice mednarodnega odbora Erbe Angele Kugler Kießling iz Freiberga in Susanne Kandler, direktorice tamkajšnje univerzitetne knjižnice, ter predstavnikov univerze in mesta Freiberg.

V otvoritvenem prispevku je Angela Kugler-Kießling spregovorila in predstavila 30 let simpozijev Erbe. Pri tem je poudarila, da so že »ustanovni očetje« tega simpozija načrtali njegov potek v smeri interdisciplinarnega pogleda na naravno in kulturno dediščino rudarstva in metalurgije. V nadaljevanju je sledil zanimiv prispevek Andreasa Benza, vodje zbirke maket in modelov rudarskih ter metalurških naprav (Historische Modellsammlung) rudarske akademije v Freibergu, ki je v svojem prispevku podrobneje predstavil zbirko ter izzive,